

**RESTAURÁTORSKÝ PRŮZKUM, RESTAURÁTORSKÝ ZÁMĚR A
CENOVÝ NÁVRH K RESTAUROVÁNÍ
PILÍŘE SE SOUSOŠÍM NEJSVĚTEJŠÍ TROJICE
V OBCI ŽICHLÍNEK U SILNICE NA RYCHNOV MORAVSKOU
TŘEBOVOU PRO ROK 2019 - 2022**

I. Lokalizace památky:

1. **Okres:** Ústí nad Orlicí
2. **Obec:** Žichlínekč.
3. **Číslo parcely:** pozemková parcela č. 1871/1 v k. ú. č. 796913 Žichlínek
4. **Bližší určení místa popisem:** památka je umístěná po pravé straně silnice vedoucí ze Žichlíneku na Rychnov, čelem je obrácena k silnici tedy k severovýchodu
5. **Název památky:** pilíř se sousoším Nejsvětější Trojice
6. **Rejstříkové číslo objektu v ÚSKP:** památka není evidována

II. Údaje o památce:

1. **Autor:** Neznámý
2. **Sloh / datace:** r. 1778/ pozdní baroko / rokoko
3. **Materiál:** sousoší, sloup i podstavec – jemnozrný pískovec světle okrové barvy s rezatými železitými skvrnami z lokality Maletín
4. **Rozměry:** výška podstavce – cca 3 m
výška sochy – cca 1 m
„ celého objektu – cca 4 m
5. **Předchozí restaurátorské zásahy:**
-na podstavci jsou zřepředu vysekaný datace rekonstrukce památky r. 1865, 1864, 1928

III. Údaje o akci:

1. **Vlastník:** Vlastnické právo parcely: Pardubický kraj, Komenského nám. 125, Pardubice – Staré Město, 530 02 Pardubice
Hospodaření se svěřeným majetkem kraje: Správa a údržba silnic Pardubického kraje, Doubravice 98, 533 53 Pardubice
2. **Investor:** obec Žichlínek
3. **Závazné stanovisko:** - - -
4. **Návrh na restaurování vypracoval:** Hynek Bláha, sochař - restaurátor, dne 25. 4. 2019
5. **Termín započítání akce:** 11.3. 2019
„ ukončení „ : 25. 4. 2019

IV. Popis památky:

1. Popis:

A/ Sousoší: Sousoší představuje Nejsvětější Trojici, zobrazenou podle jednoho z tradičních ikonografických vzorů jako tzv. Trůn milosti. Jedná se o skupinu 3 figur: ústřední postavu kompozice tvoří Bůh Otec, představující 1. božskou osobu, zobrazený jako sedící patriarchální stařec s dlouhým plnovousem, oděný do bohatě zřasené draperie s papežskou tiárou nasazenou na hlavě. Bůh Otec svírá mezi kolena a oběma rukama drží za konce vodorovného břevna Krucifix. Kříž s figurou ukřižovaného Ježíše Krista, Božího syna, je symbolem 2. božské osoby. Ve spodní části krucifixu je zřepředu ve vysokém reliéfu vysekaná holubice jako symbol 3. božské osoby - Ducha Svatého. Postava Boha Otce sedí na oblacích. Oblaka tvoří poměrně uzavřený kompaktní blok. Oblaka se skládají z jednotlivých menších obláčků, vysekaných v nízkém reliéfu.

Obě postavy Boha Otce i Ježíše Krista na kříži jsou zhotovené v podživotní velikosti. Po stranách jsou na oblacích umístěné 2 hlavičky andílků s křídélky - na každé straně 1 hlavička andílka.

B/ Pilíř: Sousoší je osazené na vysokém členitém pilíři, který se skládá z korintské hlavice, dříku a patky. Korintská hlavice čtvercového půdorysu je v nárožích zdobená volutami. Mezi volutami jsou umístěné květy. Spodní partie hlavice je zdobená akantovými listy. Dřík pilíře je členěný profilovanou hlavicí a patkou. Boční svislé hrany dříku jsou uskočené. Čelní svislá plocha těla i patky dříku je členěná zrcátkem s motivem rokaje. Vrchní vodorovná hrana a spodní rohy zrcátka jsou prolomené segmentem. Zrcátko s rokají se opakuje i na bočních svislých plochách těla i patky dříku.

Patka dříku je oproti tělu dříku rozšířená. Vrchní vodorovná hrana patky je členěná profilací (převodkou, oblounem atd.). Čelní i zadní plocha patky dříku je po stranách členěná volutami. Mezi volutami je vysekaná rokaj.

Spodní partii pilíře tvoří patka, členěná profilací a výžlabkem. Boční svislé hrany jsou uskočené analogicky s hranami celého pilíře.

Pilíř je osazený na masivním hranolovém podstavci, skládajícím se z hlavice členěné profilací, masivního těla a patky. Podstavec je čtvercového půdorysu.

Hlavice podstavce je členěná vodorovnou profilovanou římsou, zřepředu a zezadu prolomenou segmentem, uprostřed členěným 2 volutami, zdobenými listy.

V nárožích římsa vybíhá radiálně nad křídla těla podstavce.

Tělo podstavce se skládá ze středového pylonu a křídel, která vybíhají radiálně od středu do nároží. Čelní a zadní plocha je oblá (v půdorysu tvaru segmentu).

V čelní svislé ploše těla podstavce je umístěné zrcátko tvaru kasule s výjevem, vysekaném v nízkém reliéfu, který zobrazuje „Pannu Marii Královnu nebes“. Výjev zachycuje Pannu Marii s dítětem Ježíš v náručí. Panna Marie je oděna do bohatě zřaseného roucha na hlavě nesoucí královskou popř. císařskou korunu. Postava Panny Marie stojí na oblacích a je celá obklopena svatozáří. Pod zrcátkem jsou v nízkém reliéfu vysekané rokaje.

Boční plochy těla podstavce jsou rovněž členěná zrcátkem kasulového tvaru. V zrcátku po pravé straně podstavce je vysekaný nápis. Po stranách jsou křídla těla podstavce rámována lištou ve spodních partiích přecházející do masivních volut. Na čelních plochách křídel těla podstavce přecházejí voluty do oblounů. Tyto oblouny jsou zdobené rokajemi obdobně jako ostatní partie pilíře i podstavce.

Patka podstavce se, shodně s tělem podstavce, skládá ze středového pylonu a šikmo vybíhajících křídel.

Vrchní vodorovná hrana patky je členěná profilací (zvonovicí a zoubkem).

Všechny části podstavce jsou v půdorysu jednotného tvaru - čtverec zpředu a zezadu tvaru segmentu v nárožích s radiálně vybíhajícími křídly.

Podstavec je osazený na základové desce.

Sochařská stylizace je na výborné úrovni, jedná se tedy o kvalitní dílo pozdně barokního sochařství.

2. Popis současného stavu památky:

- Vlastní sousoší je značně mechanicky poškozené – chybějí celé části modelace skulptury i profilace podstavce. Především se jedná o papežskou tiaru (korunu) na hlavě ústřední figury Boha Otce i obě ruce této figury, kterými držela vodorovné břevno kříže s pažemi figury Ježíše Krista, které bylo také ulomeno. Ulomená byla i hlava figury Krista, obě hlavičky andílků, část hlavičky holubice i hlavička dítěte Ježíš na reliéfu Panny Marie na podstavci. Tyto fragmenty se do současnosti nedochovaly.
- Profilace architektury pilíře i podstavce je rovněž značně mechanicky poškozená – profilace je oprýskaná. Uražený jsou všechny nárožní partie hlavice podstavce, kryjící křídla těla podstavce. Patka podstavce je v čelních partiích značně odřená. Patrně se jedná o poškození, způsobené čištěním komunikace pluhem v zimním období.
- Na objektu jsou také patrná četná drobnější mechanická poškození, např. reliéfu Panny Marie.
- Povrch kamene sousoší včetně pilíře i podstavce je porostlý mechy, lišejníky a zelenou řasou. Těmito biologickými nečistotami jsou napadené především vrchní vodorovné partie objektu. Téměř celý povrch kamene je znečištěný zčernalou krustou. Materiál je v některých partiích narušený korozí kamene, která má za následek úbytek hmoty kamene a tak i ztrátu autentické sochařské modelace. Tento degradační proces značně narušuje skulpturu především v oblacích v zadní partii sousoší, na patce dřívku pilíře v partii oblounu vlevo vzadu a na levé zadní volutě atd.
- V těchto místech došlo k větší ztrátě hmoty kamene.
- Některé partie jsou narušené prasklinami, především na oblacích v zadní partii sousoší, na levé zadní volutě na patce dřívku pilíře atd. (z pohledu figur). Jak z popisu vyplývá - v těchto partiích je hmota narušena korozí i prasklinami zároveň.
- Na podstavci jsou patrné výkvěty vodorozpustných solí.
- Na objektu se nacházejí četné doplňky z předchozích restaurátorských zásahů, které jsou nevhodné struktury i barevnosti, například v nárožích architektury pilíře včetně podstavce atd. Tyto doplňky jsou bílé barvy a na památce působí z vizuálního hlediska rušivě.
- Spárování z předchozích restaurátorských zásahů je uvolněné a vypadané.
- Na podstavci jsou vyškrábané nápisy, vytvořené vandaly
- Na památce se nacházejí pozůstatky barevných pojednání, například na rouchu figury Boha Otce, na hlavici pilíře a ve srážkovém stínu římsy hlavice podstavce.
- Základová deska je pod úrovní okolního terénu; vzhledem ke skutečnosti, že silnice je nad úrovní okolního terénu je i čelní partie patky podstavce „utopená“
- Statika pilíře včetně podstavce je stabilní.

V. Vyhodnocení průzkumu:

Umístění památky v bezprostřední blízkosti frekventované silnice má za následek značné mechanické poškození díla i nadměrnou přítomnost vodorozpustných solí v materiálu (– Ta se projevuje obzvláště na podstavci.), která je způsobená ošetřováním komunikace v zimním období.

Absence hlavy a paží (včetně vodorovného břevna kříže) postavy Ježíše Krista, hlavičky holubice i poškození figury Boha Otce jakožto ústředních a dominantních výtvarných i významových prvků díla značně snižuje estetickou hodnotu této památky. Není možné opominout ani náboženský význam těchto prvků památky. Památka vykazuje i další závažné degradační procesy a poškození, například koroze kamene, znečištění zčernalou krustou i mikrovegetací, zvýšená salinita objektu atd.. Tyto degradační procesy mají za následek postupnou ztrátu autentických hodnot sochařského díla a postupně vedou k jeho zániku. Na snímcích, zachycující památku před 21 lety v r. 1998, je ještě na sousoší zachycená hlava Krista, jeho levá paže včetně levé (z pohledu pozorovatele pravé) poloviny břevna kříže s levou rukou figury Boha Otce, obě hlavy andílků v oblacích a hlavička dítěte Ježíš na reliéfu Panny Marie na podstavci. Za 20 let tedy došlo k dramatickému zhoršení stavu památky. Z výše uvedených důvodů je zřejmé, že **je ohrožena hmotná existence této památky** a její stav je třeba klasifikovat jako **havarijní**. Tato **památka představuje kvalitní sochařské dílo z konce 18. století**. Tato památka rovněž tvoří významný krajínotvorný prvek a také dotváří obraz místní historie. **Včasný odborný restaurátorský zásah je tedy neodkladný** pro zachování hmotné podstaty této památky a povede k její rehabilitaci.

VI. Návrh restaurátorského zásahu - Bude provedeno:

1. prekonsolidace zkorodovaných partií organokřemičitým zpevňovačem
1. demontáž objektu
2. zhotovení betonového základu do nezámrzné hloubky, přičemž základ bude zvýšen, aby podstavec včetně základové desky nebyl pod úrovní silnice a tím nedocházelo k dalšímu poškození památky; rovněž bude zvážena možnost objekt posunout dál od silnice (alespoň cca 0,5 – 1 m)
3. osazení zpět objektu zpět na nový základ pomocí jeřábu, silonových popruhů a konopných lan přičemž spoje budou fixovány čepy z nerez oceli; rovnání a přesné osazení bude provedeno pomocí sochorů, poté bude provedeno podspárování maltou, správné osazení na svislou i vodorovnou osu bude kontrolováno vodováhou, stabilita, dokud malta ve spáře nezatuhne, bude zajištěna vyklínováním; pokud jsou jednotlivé části základové desky spojeny zkorodovanými ocelovými kramlemi, budou nahrazeny kramlemi z nerez oceli;
4. citlivé očištění povrchu kamene od usazených nečistot, mechů, lišejníků a zelené řasy pomocí biocidního prostředku a regulované tlakové vody; čištění bude provedeno šetrně, aby nebyly odstraněny dochované pozůstatky polychromie ani narušena povrchová modelace kamene
5. šetrné sejmutí nevhodných a dožívajících doplňků a spárování z předchozích restaurátorských zásahů mechanicky jemnými dlátky tak, aby nedošlo k úbytku původního materiálu
6. odstranění zčernalé krusty pomocí čistících past a zábalů
7. konsolidace zkorodovaných partií organokřemičitým zpevňovačem
8. zajištění prasklin na injektáží
9. sochařská rekonstrukce chybějících větších partií v modelaci sousoší - hlavy figury Boha Otce, hlavy a paží včetně vodorovného břevna kříže, hlaviček andílků, holubice a dítěte Ježíš v sochařské hlíně podle skulptur stejné provenience a stejného ikonografického typu; doplněk musí korespondovat s modelací (stylizací a barokní slohovostí) sousoší
10. zaformování vymodelovaných kopií prvků modelace (hlav, ruky figury Boha Otce a paží figury Krista atd.) a sejmutí a vyčištění forem

11. vydusání kopií prvků modelace (hlav, ruky figury Boha Otce a paží figury Krista atd.) do forem, jako materiál bude použit umělý kámen vlastností shodných s originálním materiálem tzn. s pískovcem z lokality Maletín
12. plastická a barevná retuš výdusků - odlitků
13. osazení výdusků - odlitků (hlav, ruky figury Boha Otce a paží figury Krista atd.) přičemž spoje v partii napojení budou fixovány čepy z nerez oceli
15. doplnění ostatních chybějících partií a spár umělým kamenem, který se barevností, strukturou a povrchovou úpravou přizpůsobí původnímu materiálu; v partiích, kde bude nutné doplnit více hmoty, především partie profilace které jsou uražené (např. nároží hlavice podstavce), budou tmely vyztuženy armaturou z nerez oceli, některé uražené části profilace mohou být doplněny přírodním kamenem z lokality Maletín – např. vodorovné břevno kříže
16. lokální lazurní barevná retuš doplňků z umělého kamene
17. zvýraznění nápisů na podstavci akrylátovou barvou vhodného odstínu (okrovou, hnědou popř. černou
18. konzervace kamene hydrofobním prostředkem Porosil ZV – 20 firmy Aqua na exponovaných partiích
19. konzervace biocidním prostředkem
20. vypracování restaurátorské zprávy s fotodokumentací

VII. Navrhované technologie a materiály:

Čištění kamene od mechů, lišejníků a povrchových nečistot- BFA fi. Remmers , regulovaná tlaková voda, kartáče z umělého vlákna

Demontáž a montáž sousoší a prvků architektury podstavce – jeřáb, silonové popruhy,
Demontáž a montáž sousoší a prvků architektury podstavce –
jeřáb, silonové popruhy, konopná lana

Nový základ a hydroizolace – betonová směs, lepenka

Sejmutí krust – čisticí pasta FASADEREINIGER fi. REMMERS

Prekonsolidace a konsolidace zkorodovaného kamene- zpevňující prostředek POROSIL Z-30
(fi.AQUA – obnova staveb Praha)

Doplnění chybějících partií- umělý kámen (složení- křemičitý písek přísl. hrubosti, bílý cement, práškové barvy zn.TELURIA, akrylátová disperze SOKRAT 2802 A ředěná vodou v poměru 1 : 8,
hydraulické pojivo MULTIBAT

Doplňek hlavy a rukou figury Boha Otce, hlavy Ježíše Krista včetně paží a břevna kříže, hlaviček andálků, holubice a dítěte Ježíš – dtto

Doplnění chybějícího vodorovného břevna kříže – přírodní pískovec z lokality Maletín atp.

Přilepení doplňku hlavy figury Boha Otce a ostatních doplňků, slepení odlomených fragmentů
- epoxidovým lepidlem AKEPOX 5010 fi. AKEMI, popř.
- polyesterovým lepidlem Bellinzoni Mastice 2000

Lazurní barevná retuš tmelů - práškové barvy zn Teluria píjené roztokem Toluenu s Paraloidem v poměru 100 :5, popř. v akrylátovém prostředku PRIMAL ředěném vodou

Zvýraznění nápisů na podstavci - akrylátová barva vhodného odstínu (hnědá, okrová)
HETCOLOR

Konzervace kamene-hydrofobním prostředkem POROSIL ZV-20, biocid. prostředek v BFA fi. Remmers

Nové čepy a armatury na vyztužení tmelů a fixaci jednotlivých prvků objektu a doplňku hlavy figury Boha Otce atd.– kulatina z nerez oceli

VIII. Předpokládaná cena za provedení restaurátorských prací:

Cena celkem bez DPH _____	Kč	125.000,-
DPH 15% _____	„	18.750,-
Cena celkem s DPH 15% _____	„	143.750,-
		=====

Poznámka – autorství:

Údaje a snímky obsažené v restaurátorském průzkumu a záměru podléhají zákonu č.121/200 Sb. O právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změnách některých zákonů, tzv. autorském zákonu.

Použitá literatura:

V tomto restaurátorském průzkumu a záměru byly použity materiály z publikace „Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Ústí nad Orlicí“ autorů I. Maxové, V. Nejedlého, M. Suchomela, P. Zahradníka, vydané Státním ústavem památkové péče v Praze v roce 1998.

Na Vysokém Újezdě 25. 4. 2019

Hynek Bláha, sochař – restaurátor,
držitel povolení MK ČR pro restaurování
uměleckořemeslných děl z kamene
517 71 Vysoký Újezd 1
tel. : 728478112
e-mail: hynekblaha@seznam.cz